

Civilutskottets betänkande 2020/21:CU8

Associationsrätt

Sammanfattning

Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkanden som rör en översyn av lagstiftningen för att motverka förekomsten av bolagsmålvakter. Utskottet anser att regeringen bl.a. bör utreda om Bolagsverket kan ges utökade möjligheter att neka registrering av bolagsmålvakter.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående arbete. Motionsyrkandena handlar bl.a. om revision, kapitalkravet och tvångslikvidation, företags rapportering om hållbarhet och mångfald samt kooperativt företagande.

I betänkandet finns åtta reservationer (S, M, SD, C, V, KD, MP). I en reservation (S, V, MP) föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen.

Behandlade förslag

Cirka 20 yrkanden från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Revision.....	6
Bolagsmålvakter.....	9
Kapitalkravet och tvångslikvidation.....	14
Krav på sammansättning i bolagsstyrelser.....	16
Företags rapportering om hållbarhet och mångfaldspolicy m.m.	19
Moderniserad bokföringslag.....	23
Kooperativt företagande.....	24
Översyn av vissa bolagsrättsliga frågor.....	26
Reservationer.....	31
1. Bolagsmålvakter, punkt 2 (S, V, MP).....	31
2. Kapitalkravet och tvångslikvidation, punkt 3 (M, KD).....	31
3. Kapitalkravet och tvångslikvidation, punkt 3 (SD).....	32
4. Krav på sammansättning i bolagsstyrelser, punkt 4 (SD).....	33
5. Företags rapportering om hållbarhet och mångfaldspolicy m.m., punkt 5 (SD).....	34
6. Kooperativt företagande, punkt 7 (C).....	35
7. Översyn av vissa bolagsrättsliga frågor, punkt 8 (M, KD).....	36
8. Översyn av vissa bolagsrättsliga frågor, punkt 8 (SD).....	37
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	39
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21.....	39

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Revision

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:409 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 8 och

2020/21:1293 av Anders Hansson (M).

2. Bolagsmålvakter

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en översyn av lagstiftningen för att motverka förekomsten av bolagsmålvakter och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:1303 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M) och

2020/21:3100 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 7 och

bifaller delvis motion

2020/21:1613 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkandena 11–13.

Reservation 1 (S, V, MP)

3. Kapitalkravet och tvångslikvidation

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1613 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2

samt

2020/21:3100 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 2 (M, KD)

Reservation 3 (SD)

4. Krav på sammansättning i bolagsstyrelser

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1613 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkande 6 och

2020/21:2696 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 19.

Reservation 4 (SD)

5. Företags rapportering om hållbarhet och mångfaldspolicy m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1613 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkandena 7–10 och

2020/21:2091 av Johan Büser och Mattias Jonsson (båda S).

Reservation 5 (SD)

6. Moderniserad bokföringslag

Riksdagen avslår motion

2020/21:3621 av Cecilia Widegren (M) yrkandena 1–3.

7. Kooperativt företagande

Riksdagen avslår motion

2020/21:2926 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 35.

*Reservation 6 (C)***8. Översyn av vissa bolagsrättsliga frågor**

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1613 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 15 och

2020/21:3100 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 5.

*Reservation 7 (M, KD)**Reservation 8 (SD)*

Stockholm den 4 februari 2021

På civilutskottets vägnar

Larry Söder

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Larry Söder (KD), Johan Löfstrand (S), Carl-Oskar Bohlin (M), Elin Lundgren (S), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Mikael Eskilandersson (SD), Leif Nysmed (S), Lars Beckman (M), Roger Hedlund (SD), Sanne Lennström (S), Joakim Järrebring (S), Robert Hannah (L), Angelica Lundberg (SD), Emma Hult (MP), David Josefsson (M), Catarina Deremar (C) och Jon Thorbjörnson (V).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet 23 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2020/21 i olika associationsrättsliga frågor. Motionsyrkandena handlar bl.a. om revision, bolagsmålvakter, kapitalkravet och tvångslikvidation, företags rapportering om hållbarhet och mångfald samt kooperativt företagande.

Utskottet behandlar de olika frågor som aktualiseras i motionerna under skilda rubriker.

Förslagen i motionerna finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Revision

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att återinföra revisionsplikt för små företag.

Motionerna

I motion 2020/21:1293 av Anders Hansson (M) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återinföra revisionsplikten för mindre aktiebolag. Motionären anför att avskaffandet av revisionsplikten har medfört positiva effekter i form av lägre kostnader för mindre företag, men det har också medfört en ökning av planerad ekonomisk brottslighet och svårigheter för myndigheter att upptäcka oegentligheter. Motionären hänvisar bl.a. till att Riksrevisionen 2017 i en granskningsrapport rekommenderade regeringen att återinföra revisionsplikten för små aktiebolag.

I motion 2020/21:409 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över aktiebolagslagen för att utreda hur fortsatt enkla regler för att bilda aktiebolag kan kombineras med ökad kontroll, t.ex. genom att införa revisionsplikt för viss typ av verksamhet.

Gällande rätt

Bestämmelser om revision när det gäller aktiebolag finns i 9 kap. aktiebolagslagen (2005:551). Revisionsplikten för små aktiebolag avskaffades 2010 som ett led i regeringens regelförenklingsarbete (prop. 2009/10:204, bet. 2009/10:CU28, rskr. 2009/10:368). Gällande reglering innebär att ett privat aktiebolag ska ha minst en auktoriserad eller godkänd revisor om bolaget uppfyller fler än ett av följande tre kriterier: fler än tre anställda, mer än 1,5 miljoner kronor i balansomslutning och mer än 3 miljoner kronor i nettoomsättning. Uppfylls inte dessa villkor kan aktiebolaget välja att inte ha en revisor. Utrymmet för att på nationell nivå undanta ytterligare bolag från revisionskravet styrs i grunden av EU-rätten (rådets direktiv 78/660/EEG). EU-regleringen innebär att företag som uppfyller fler än ett av följande tre kriterier måste vara revisionspliktiga enligt nationell rätt: fler än 50 anställda i genomsnitt, mer än 41,5 miljoner kronor i balansomslutning och mer än 83 miljoner kronor i nettoomsättning.

Bakgrund

Riksdagens tillkännagivande

Riksdagen beslutade, på utskottets förslag, i januari 2017 om ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till att överväga om fler företag kan undantas från revisionsplikten (bet. 2016/17:CU6, rskr. 2016/17:133). Som skäl för sitt ställningstagande anförde utskottet att lagstiftningen hade varit i kraft i över sex år och enligt Skatteverket hade reformen inte inneburit något betydande skattefusk. Mot denna bakgrund ansåg utskottet att det fanns anledning för regeringen att överväga om fler företag kan undantas från revisionsplikten.

Riksrevisionens granskning av avskaffandet av revisionsplikten

Riksrevisionen inledde 2017 en granskning av konsekvenserna av den inskränkning av revisionsplikten för privata aktiebolag som trädde i kraft 2010. Resultatet av denna granskning presenterades i rapporten Avskaffandet av revisionsplikten för små företag – en reform som kostar mer än den smakar (RiR 2017:35). Riksrevisionen anförde i huvudsak att dess granskning visar att intentionerna med reformen i stort har uteblivit förutom när det gäller ökad valfrihet och den direkta besparing på revisorsarvodet som de berörda aktiebolagen gjort. Reformen har också försvårat myndigheternas arbete mot ekonomisk brottslighet. En annan negativ konsekvens som Riksrevisionen pekade på var att antalet felsummeringar i årsredovisningarna hade ökat. Riksrevisionen rekommenderade därför regeringen att verka för att revisionsplikten för små aktiebolag återinförs.

Regeringens skrivelse 2017/18:201 Riksrevisionens rapport om avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag

Regeringen redovisade i skrivelse 2017/18:201 sin bedömning av de iakttagelser och slutsatser som Riksrevisionen gjort i sin rapport. Sammanfattningsvis anförde regeringen att den ser allvarligt på rapportens slutsats att reformen, tillsammans med andra regelförenklingar, kan ha underlättat för ekonomisk brottslighet och skatteundandragande. Enligt regeringens uppfattning utgjorde Riksrevisionens iakttagelser dock inte tillräckliga skäl för att regeringen skulle verka för att återinföra revisionsplikten för små aktiebolag. I skrivelsen redogjorde regeringen även för ett flertal åtgärder som hade vidtagits eller som skulle vidtas för att i ökad utsträckning förebygga ekonomisk brottslighet. Regeringen ansåg att Riksrevisionens rapport var slutbehandlad i och med skrivelsen.

I skrivelsen behandlade regeringen även riksdagens tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till att överväga om fler företag kan undantas från revisionsplikten. Regeringen konstaterade att Riksrevisionens rekommendation stod i ett omedelbart motsatsförhållande till riksdagens tillkännagivande. Mot den bakgrunden uttalade regeringen att innan tiden är

mogen för att överväga en ytterligare inskränkning av revisionsplikten bör man avvakta resultatet av det arbete som pågår inom Regeringskansliet och berörda myndigheter för att motverka de oönskade konsekvenserna av reformen. Därmed ansåg regeringen att tillkännagivandet var slutbehandlat genom skrivelsen.

Riksdagens behandling av regeringens skrivelse 2017/18:201

Utskottet behandlade regeringens skrivelse om Riksrevisionens rapport om avskaffandet av revisionsplikt för små aktiebolag i betänkande 2017/18:CU37. Utskottet ansåg, i likhet med regeringen, att Riksrevisionens iakttagelser av reformens konsekvenser var värdefulla och borde beaktas i det fortsatta arbetet med regelförenklingar för företagen samt förebyggandet av ekonomisk brottslighet. Utskottet uttalade vidare att det delade regeringens bedömning att iakttagelserna dock inte utgjorde tillräckliga skäl för att återinföra revisionsplikten för små aktiebolag. Utskottet delade även regeringens bedömning att riksdagens tillkännagivande om att fler företag bör undantas från revisionsplikt var slutbehandlat genom skrivelsen. Utskottet föreslog att riksdagen skulle lägga regeringens skrivelse till handlingarna. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2017/18:405).

Pågående arbete

Ekobrottsmyndigheten presenterade den 24 april 2020 rapporten *Fördjupad studie av effekter på den ekonomiska brottsligheten efter avskaffande av revisionsplikten för mindre aktiebolag* (EBM2019-653). Granskningen genomfördes utifrån ett urval av bolag med s.k. målvakter i styrelsen. Syftet med studien var att utreda i hur stor utsträckning utvalda bolag har valt bort revisor och i vilket skede det i så fall har skett samt i hur stor utsträckning och i vilket skede planerad brottslighet har förekommit.

Enligt Ekobrottsmyndigheten visar granskningen på vissa mönster vid användande av aktiebolag som brottsverktyg. Det är bl.a. vanligt att aktiebolag som saknar revisor köps eller att en snabb ändring i bolagsordningen genomförs efter förvärvet av aktierna, varvid revisorn entledigas. Ekobrottsmyndigheten drar slutsatsen att det har blivit lättare att bedriva ekonomisk brottslighet utan någon insyn sedan revisionsplikten för mindre aktiebolag avskaffades. Ekobrottsmyndigheten föreslår i rapporten ett antal åtgärder för att förhindra att aktiebolag används som brottsverktyg, bl.a. att revisionsplikten i dess tidigare utformning ska återinföras.

Tidigare behandling

Utskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat motionsyrkanden om att återinföra revisionsplikten, senast våren 2019 i betänkande 2018/19:CU9. Utskottet pekade då på att utskottet nyligen behandlat frågan om revisionsplikt för mindre företag i samband med regeringens skrivelse om Riksrevisionens

rapport. Utskottet vidhöll sin uppfattning att det inte finns tillräckliga skäl att återinföra revisionsplikt för små aktiebolag och avstyrkte motionsyrkandet. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Den studie som Ekobrottsmyndigheten nyligen genomfört visar på ett samband mellan avsaknad av revisor och ekonomisk brottslighet, vilket givetvis är bekymmersamt. Utskottet utgår dock från att regeringen noga följer utvecklingen på området och vidtar nödvändiga åtgärder för att förebygga och försvåra ekonomisk brottslighet genom användandet av aktiebolag. Utskottet vidhåller sin uppfattning att det inte i nuläget finns tillräckliga skäl att återinföra revisionsplikten för små aktiebolag, och utskottet är därför inte berett att ställa sig bakom förslagen om detta. Motionsyrkandena bör följaktligen avslås.

Bolagsmålvakter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om behovet av en översyn av gällande lagstiftning för att motverka förekomsten av bolagsmålvakter och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 1 (S, V, MP).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3100 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över lagstiftningen i syfte att ge Bolagsverket utökade möjligheter att redan vid ansökan om registrering neka misstänkta bolagsmålvakter eller bolagsmålvaktsupplägg (yrkande 7). Motionärerna anför att Ekobrottsmyndigheten och Kronofogdemyndigheten 2019 startade ett projekt som syftar till att motverka bolagsmålvakter genom att näringsförbud åläggs i ett tidigare skede, t.ex. redan vid misstanke om målvaktsupplägg i enskilda bolag. Motionärerna välkomnar detta arbetssätt, men menar att det behövs ytterligare åtgärder för att stävja användandet av bolag som brottsverktyg.

I kommittémotion 2020/21:1613 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) föreslås tre olika tillkännagivanden som syftar till att motverka användandet av bolagsmålvakter i aktiebolag. Även dessa motionärer hänvisar till Ekobrottsmyndighetens och Kronofogdemyndighetens nya arbetssätt sedan hösten 2019 för att förhindra förekomsten av bolagsmålvakter bl.a. genom att målvakter åläggs näringsförbud även om de ännu inte har åtalats för brott. Motionärerna föreslår tillkännagivanden om att regeringen bör stödja myndigheterna genom att ta fram en handlingsplan om nolltolerans mot

bolagsmålvakter (yrkande 11) och om att den metod som används för att motverka bolagsmålvakter bör följas upp av regeringen för att bedöma om önskade effekter uppnås (yrkande 12). Om så inte är fallet föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för en ändring av lagstiftning för att motverka bolagsmålvakter (yrkande 13).

I motion 2020/21:1303 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över lagstiftningen för att stoppa bolagsmålvakter.

Gällande rätt

Med en bolagsmålvakt avses en person som, ofta mot ersättning, låter sig utses till företrädare för ett bolag utan att ha för avsikt att seriöst delta i bolagets verksamhet. Syftet med att använda en målvakt är att dölja den verkliga huvudmannen som önskar undgå straff- eller betalningsansvar. Aktiebolagslagen (2005:551) innehåller bestämmelser som syftar till att förhindra användandet av bolagsmålvakter. Av lagen följer att man inte utan godtagbara skäl får utse någon till styrelseledamot som inte avser att delta i sådan verksamhet som styrelsen enligt lag ska utföra (8 kap. 12 §). Motsvarande gäller också för verkställande direktörer (8 kap. 32 §). Den som uppsåtligt medverkar till ett beslut att utse en styrelseledamot, styrelsesuppleant, verkställande direktör eller vice verkställande direktör i strid med nämnda bestämmelser ska dömas till straff, om åtgärden är ägnad att dölja vem eller vilka som utövar eller har utövat den faktiska ledningen av bolaget (30 kap. 1 § tredje stycket). Detsamma gäller den som uppsåtligt åtar sig ett sådant uppdrag i strid med bestämmelserna. Straffskalan för brott mot målvaktsbestämmelserna sträcker sig från böter till ett års fängelse. Vidare gäller att den som är underårig eller i konkurs eller som har en förvaltare enligt föräldrabalken inte kan vara styrelseledamot, och detsamma gäller för den som har näringsförbud (8 kap. 11 §).

Bestämmelser om näringsförbud finns i lagen (2014:836) om näringsförbud. Ett beslut om näringsförbud innebär att en näringsidkare under viss tid meddelas begränsningar i rätten att bedriva eller ta del i näringsverksamhet. Näringsförbud kan meddelas på grund av brott eller underlåtenhet att betala skatt och i samband med konkurs. Ansökan om näringsförbud på grund av brott görs av allmän åklagare. Ansökan om näringsförbud på grund av underlåtenhet att betala skatt och i samband med konkurs får göras av Kronofogdemyndigheten om allmän åklagare har avstått från att ansöka om näringsförbud. Ansökan prövas av allmän domstol.

Pågående arbete

Regeringen

I syfte att motverka ekonomisk brottslighet har regeringen vidtagit en rad åtgärder. I mars 2017 presenterade regeringen ett nationellt brottsförebyggande program, Tillsammans mot brott (skr. 2016/17:126). Inom ramen för detta program har regeringen gett tolv myndigheter, bl.a. Bolagsverket, i uppdrag att redovisa insatser som genomförts eller som har påbörjats sedan 2017 och som på kort eller lång sikt kan ha betydelse för det brottsförebyggande arbetet.

I regleringsbrevet för 2018 gav regeringen Bolagsverket i uppdrag att dels redovisa hur myndigheten arbetar med att förebygga ekonomisk brottslighet, dels lämna förslag på möjliga åtgärder för att i ökad utsträckning förebygga penningtvätt, finansiering av terrorism eller annan ekonomisk brottslighet. I februari 2018 fick Bolagsverket även i uppdrag att i dialog med Skatteverket, Ekobrottsmyndigheten och näringslivet utveckla metoder och arbets sätt för att utöka kontrollerna vid registrering av olika företagsuppgifter, t.ex. vid nyregistrering av företag, ändring av företagets företrädare eller vid inlämnande av årsredovisning.

Regeringen redogör i skrivelse 2020/21:63 för de åtgärder som vidtagits i enlighet med målsättningarna i det nationella brottsförebyggande programmet Tillsammans mot brott. Regeringens huvudsakliga bedömning är att arbetet med att genomföra det nationella brottsförebyggande programmet har bidragit till att det nu finns bättre förutsättningar för ett strukturerat och långsiktigt brottsförebyggande arbete i samhället. Regeringen bedömer vidare att det finns en tydlig positiv utveckling i fråga om att myndigheter utanför rättsväsendet i högre grad bidrar till att stärka samhällets kontrollfunktioner, inte minst när det gäller arbetet mot organiserad och systemutnyttjande brottslighet. Regeringen understryker också vikten av att myndigheterna fortsätter involveras och utvecklar samarbetet med näringslivet, som har unika möjligheter att uppmärksamma och förebygga ekonomisk brottslighet av olika slag (s. 50).

Bolagsverket

Bolagsverket lämnade i augusti 2019 in myndighetens redovisning till regeringen över de brottsförebyggande insatser som verket har genomfört och påbörjat sedan 2017 (AD 1743/2019). Av rapporten framgår att myndigheten har stärkt arbetet med att förebygga ekonomisk brottslighet bl.a. genom att etablera en ny enhet, införa fler kontroller och skärpta handläggningsrutiner. När det gäller målvakter i bolagsstyrelser fattade myndigheten i april 2019 ett rättsligt ställningstagande som innebär en viss skärpning av hanteringen av styrelsemålvakter. Det rättsliga ställningstagandet innebär att Bolagsverket kan vägra registrering eller avregistrera en företrädare när det anses styrkt att det är fråga om en målvakt. Under våren 2019 deltog Bolagsverket i två

informationskampanjer om målvakter varvid det också informerades om möjligheten att spärra sig från att registreras i Bolagsverkets register.

Bolagsverkets uppdrag att utveckla metoder och arbetssätt för ökade kontroller vid registrering av företagsuppgifter för att göra det svårare att nyttja företag i syfte att begå brott redovisades i december 2018 genom rapporten Slutrapport ekobrottsuppdrag (AD 212/2018). Bolagsverket redovisar i rapporten ett antal åtgärder som vidtagits för att motverka registreringen av målvakter eller övriga felaktiga eller falska uppgifter. Bolagsverket har infört fler kontroller, bl.a. en ökad kontroll av pass och andra id-handlingar, utländska adresser och byte av postadress. Vidare har skärpta granskningsrutiner införts vid utbyte av årsredovisning och av olika handlingar som ska bifogas en anmälan eller ansökan om registrering. Bolagsverket uppger i rapporten att det nya arbetssättet har gett ett gott resultat, men anför också att det behövs lagändringar om myndigheten ska kunna bli mer effektiv i sitt brottsförebyggande arbete. Bolagsverket föreslår att det införs stöd i associationsrättslig lagstiftning som möjliggör avregistrering av företrädare med falska eller obefintliga identiteter eller med falska id-handlingar. Det behövs vidare stöd i lag för att myndigheten ska kunna vägra registrering eller avregistrera uppgifter utifrån en samlad bedömning.

Ekobrottsmyndigheten

Av Ekobrottsmyndighetens årsredovisning för 2019 framgår att Ekobrottsmyndigheten och Kronofogdemyndigheten hösten 2019 inledde ett nytt samverkansprojekt för att motverka att målvakter tillsätts som företrädare för bolag och används i brottslig verksamhet. Syftet med projektet är att hitta effektiva arbetsmetoder för att få till stånd näringsförbud för dessa individer. Projektet ska pågå t.o.m. juni 2021. I projektet deltar även Bolagsverket och Skatteverket.

Ekobrottsmyndigheten har gjort en fördjupad studie av effekter på den ekonomiska brottsligheten efter avskaffandet av revisionsplikten för mindre aktiebolag (EBM2019-653, se även avsnittet Revision). Myndigheten konstaterar i studien att det finns relativt stora möjligheter att bedriva brottslig verksamhet bakom en bolagsfasad. För att försvåra användandet av aktiebolag som brottsverktyg föreslår Ekobrottsmyndigheten bl.a. skärpta straff i den s.k. målvaktsparagrafen i aktiebolagslagen (30 kap. 1 §). Myndigheten pekar på att straffskalan för den här typen av brottslighet är relativt låg (böter eller fängelse i högst ett år), vilket minskar möjligheten att använda vissa tvångsmedel. Därutöver föreslås att Bolagsverket ges en möjlighet att göra djupare kontroller vid registrering av aktiebolag och dess styrelser. Bolagsverket bör också kunna vägra att registrera styrelseledamöter som misstänks vara målvakter och ställa krav på personlig inställelse vid misstanke om planerad brottslighet.

Frågesvar

Inrikesministern Mikael Damberg anförde i ett frågesvar den 9 december 2020 om bolagsmålvakter (fr. 2020/21:743) följande:

Regeringens mål är att myndigheterna ska ha en god förmåga att förebygga och förhindra användningen av s.k. målvakter för att dölja brottslighet i såväl bolag som i andra sammanhang, samt att förhindra att människor utnyttjas i sådana syften. Regeringen har de senaste åren genomfört ett stort antal åtgärder på området. En ny lag om ekonomiska föreningar trädde i kraft i juli 2018 med en reglering som är ägnad att motverka att målvakter används i ekonomiska föreningar. I januari 2021 träder en lagändring i kraft i syfte att bl.a. minska användningen av fordonsmålvakter. Regeringen uppdrog i februari 2018 åt Bolagsverket att i dialog med Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten utveckla metoder och arbetssätt för att utöka kontrollfunktioner vid bl.a. ändring av företagsföreträdare. Uppdraget slutredovisades till regeringen i december 2018. Bolagsverket vidtog därefter även ytterligare åtgärder i syfte att motverka användningen av målvakter, t.ex. deltog myndigheten under våren 2019 i två informationskampanjer i vilka myndigheten bl.a. berättade om möjligheten att ”spärra sig” från att registreras som företrädare.

Såväl Ekobrottsmyndigheten som Kronofogdemyndigheten kan föra talan om näringsförbud och myndigheterna samarbetar i syfte att, med hjälp av gemensamma och klara rutiner, öka antalet bolagsmålvakter som beläggs med näringsförbud. Jag och regeringen följer utvecklingen på området noga och är även fortsättningsvis beredda att vidta de åtgärder som krävs för att försvåra användningen av företag som verktyg för brott.

Tidigare behandling

Utskottet behandlade våren 2020 i betänkande 2019/20:CU 11 ett motionsyrkande om en översyn av lagstiftningen i syfte att förhindra bolagsmålvakter. Utskottet avstyrkte motionsyrkandet och riksdagen följde utskottets förslag. Som skäl för sitt ställningstagande anförde utskottet följande:

Utskottet anser att det är angeläget att motverka användningen av bolagsmålvakter. Utskottet konstaterar att det finns bestämmelser i aktiebolagslagen som syftar till att förhindra detta. Utskottet noterar vidare att Bolagsverket har fått i uppdrag att utveckla metoder och arbetssätt för ökade kontroller vid registrering av företagsuppgifter för att göra det svårare att nyttja företag i syfte att begå brott samt att myndigheten även har lämnat vissa förslag som bereds i Regeringskansliet. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns skäl för riksdagen att ta ett initiativ i frågan.

Utskottets ställningstagande

Såsom redovisas ovan har Ekobrottsmyndigheten, Kronofogdemyndigheten och Bolagsverket utvecklat nya arbetssätt och metoder för att motverka att målvakter används i företag. Utskottet ser positivt på detta. Samtidigt noterar utskottet att Ekobrottsmyndigheten och Bolagsverket har påtalat behovet av vissa lagändringar för att ytterligare försvåra användningen av aktiebolag i brottslig verksamhet.

Företag ska inte användas som brottsverktyg. Det är därför viktigt att lagstiftningen ger myndigheterna de redskap som krävs för att myndigheterna på ett effektivt sätt ska kunna motverka förekomsten av bolagsmålvakter. Enligt utskottet bör det göras en översyn av den gällande lagstiftningen för att t.ex. utreda om det är möjligt att ge Bolagsverket utökade möjligheter att vägra registrering vid misstanke om ett bolagsmålvaktsupplägg. Regeringen bör ta initiativ till en sådan översyn och återkomma till riksdagen med förslag som på ett effektivt sätt motverkar förekomsten av bolagsmålvakter. Det som utskottet nu har anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen. Detta innebär bifall till motionerna 2020/21:3100 (M) yrkande 7 och 2020/21:1303 (M) och delvis bifall till kommittémotion 2020/21:1613 (SD) yrkande 11–13.

Kapitalkravet och tvångslikvidation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en översyn av reglerna om kapitalkrav och tvångslikvidation.

Jämför reservation 2 (M, KD) och 3 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3100 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över aktiebolagslagens bestämmelser om kapitalbrist och tvångslikvidation med hänsyn till att det införts lägre krav på aktiekapital för att bilda aktiebolag (yrkande 3). Kapitalkravet har nyligen sänkts från 50 000 kronor till 25 000 kronor, och motionärerna anför att frågan om en översyn av regelverket var aktuell redan 2010 när kravet på lägsta aktiekapital sänktes från 100 000 kronor till 50 000 kronor. Oavsett om kapitalbrist uppstår vid 25 000 kronor eller vid 12 500 kronor är det uppenbart enligt motionärerna att reglerna inte kan anses vara ändamålsenligt utformade.

I kommittémotion 2020/21:1613 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) anför att den sänkning av aktiekapitalet för aktiebolag som trädde i kraft den 1 januari 2020 i grunden är positiv för att fler ska kunna bilda aktiebolag. Det behövs dock fler åtgärder för att det ska bli en lyckad reform, t.ex. vore det rimligt att aktiekapitalet höjs efter en viss tid eller vid en viss omsättning i syfte att undvika tvångslikvidation eller personlig borgen. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda vad som utgör ett optimalt krav för startkapital i aktiebolag med hänsyn till likvidationsbestämmelserna (yrkande 1). Motionärerna föreslår även ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda hur ett kapitalkrav som ökar över tid kan fungera i Sverige (yrkande 2).

Gällande rätt

Regelverket för aktiebolag finns i aktiebolagslagen (2005:551). Ett grundläggande drag hos aktiebolag är att aktieägarna inte ansvarar personligen för bolagets skulder. För att balansera denna avsaknad av personligt betalningsansvar finns det regler som ska garantera att bolaget alltid har tillgångar som minst motsvarar bolagets skyldigheter. En sådan grundläggande regel är kravet på att det ska finnas ett aktiekapital. Sedan den 1 januari 2020 är det lägsta tillåtna aktiekapitalet i privata aktiebolag 25 000 kronor (prop. 2019/20:21, bet. 2019/20:CU5, rskr 2019/20:78). Lagändringen syftade till att göra aktiebolagsformen mer tillgänglig för den som driver eller vill starta ett företag samt att främja företagande, särskilt inom tjänstesektorn där många företag har ett lägre kapitalbehov än i andra sektorer.

I lagstiftningsärendet påtalade ett stort antal remissinstanser behovet av en översyn av framför allt reglerna om tvångslikvidation och personligt ansvar vid kapitalbrist. Regeringen konstaterade i den delen att sänkningen av kapitalkravet för ett bolag som väljer att ha lägsta tillåtna aktiekapital innebär att marginalen till det att halva aktiekapitalet är förbrukat minskas med 12 500 kronor. Det betyder att reglerna om tvångslikvidation kan aktualiseras ännu snabbare än tidigare, med de kostnader och besvär som det medför för bolaget. Regeringen förklarade mot denna bakgrund att det finns anledning att i ett annat sammanhang överväga behovet av att se över det aktuella regelverket (prop. 2019/20:21 s. 14).

Tidigare behandling

I samband med lagstiftningsärendet om lägre kapitalkrav för privata aktiebolag behandlade utskottet motsvarande motionsyrkanden som nu är aktuella (bet. 2019/20:CU5). Utskottet uttalade då att det bör göras en översyn av bestämmelserna om tvångslikvidation med hänsyn till det sänkta kravet på aktiekapital. Men med hänvisning till regeringens uttalande i propositionen om att det finns anledning att i ett annat sammanhang överväga behovet av att se över det aktuella regelverket fann utskottet att det inte fanns skäl att föreslå ett tillkännagivande i frågan. Utskottet avstyrkte därför motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2019/20:78).

Utskottets ställningstagande

Som utskottet tidigare har uttalat finns det skäl att se över bestämmelserna om tvångslikvidation med hänsyn till det sänkta kravet på aktiekapital. Eftersom regeringen i det aktuella lagstiftningsärendet förklarade att det finns anledning att i ett annat sammanhang överväga behovet av att se över det aktuella regelverket finns det dock inte behov av ett tillkännagivande från riksdagens sida. Utskottet, som utgår från att regeringen i ett lämpligt sammanhang tar initiativ till en översyn, avstyrker motionsyrkandena.

Krav på sammansättning i bolagsstyrelser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att det inte ska uppställas krav på kvotering vid val av styrelseledamöter och ett motionsyrkande om att införa lagstiftning om kvotering. Utskottet hänvisar bl.a. till tidigare tillkännagivanden.

Jämför reservation 4 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:1613 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska säkerställa att företag inte ska tvingas använda sig av kvotering vid tillsättning av styrelser eller vid anställning av medarbetare. Motionärerna anför att personliga uppgifter om kön, ursprung och liknande är ovidkommande när en styrelse ska väljas. Motionärerna motsätter sig all form av könskvotering och kvotering av ursprung.

I kommittémotion 2020/21:2696 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 19 anför att kvinnor är kraftigt underrepresenterade i bolagsstyrelser och att utvecklingen går för långsamt. Motionärerna vill se en lagstiftning om kvotering i bolagsstyrelser som innebär att minst 40 procent av ledamöterna i alla börsnoterade, kommunala och statliga bolag ska vara kvinnor. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta.

Gällande rätt

I aktiebolagslagen (2005:551) finns bestämmelser om ett aktiebolags ledning. I alla aktiebolag ska det finnas en styrelse som ansvarar för bolagets organisation och förvaltning (8 kap. 1 §). Ett publikt aktiebolag ska ha en styrelse med minst tre ledamöter (8 kap. 46 §). I ett privat bolag får dock styrelsen bestå av en eller två ledamöter, om det finns minst en suppleant (8 kap. 3 §). Aktiebolagslagen innehåller inte några bestämmelser om hur styrelsemedlemmar ska nomineras för val. Den innehåller inte heller bestämmelser om krav på en nomineringskommitté eller valberedning.

Frågor om hur en styrelse bör tillsättas i börsbolag behandlas i Svensk kod för bolagsstyrning, som är en form av självreglering. Kollegiet för svensk bolagsstyrning ansvarar för koden som gäller för alla svenska noterade aktiebolag. När det gäller en styrelses sammansättning anges i koden att styrelsen ska ha en ändamålsenlig sammansättning med hänsyn till bolagets verksamhet, utvecklingsskede och förhållandena i övrigt och att den ska präglas av mångsidighet och bredd när det gäller ledamöternas kompetens, erfarenhet och bakgrund. En jämn könsfördelning i styrelsen ska eftersträvas

och valberedningen ska särskilt motivera sitt förslag till styrelsesammansättning mot bakgrund av kravet om en jämn könsfördelning.

För de statligt ägda bolagen gäller enligt statens ägarpolicy i stort motsvarande krav, dvs. styrelsen ska ha en med hänsyn till bolagets verksamhet, utvecklingsskede och förhållandena i övrigt ändamålsenlig sammansättning präglad av mångsidighet och bredd när det gäller de bolagsstämموvalda ledamöternas kompetens, erfarenhet och bakgrund. Därutöver ska även mångfaldsaspekter såsom etnisk och kulturell bakgrund vägas in. Urvalet av ledamöter görs utifrån en bred rekryteringsbas i syfte att ta till vara kompetens hos såväl kvinnor och män som personer med olika bakgrund och erfarenheter.

Arbete inom EU

EU-kommissionen lade 2012 fram ett förslag till direktiv om en jämnare könsfördelning bland icke verkställande styrelseledamöter i börsnoterade företag och därmed sammanhängande åtgärder [COM (2012) 614]. Förslaget innebär att i bolag där mindre än 40 procent av styrelseledamöterna tillhör det underrepresenterade könet ska företräde ges till sökande av det underrepresenterade könet, om flera kandidater har lika meriter. Direktivet föreslås omfatta bolag med minst 250 anställda och en årsomsättning om minst 50 miljoner euro eller en balansomslutning om minst 43 miljoner euro. Riksdagen har bedömt att förslaget strider mot subsidiaritetsprincipen (utl. 2012/13:CU14, rskr. 2012/13:138). Sverige har i förhandlingarna intagit ståndpunkten att direktivet inte bör antas, bl.a. eftersom ett fortsatt arbete på nationell nivå är mer effektivt och mindre ingripande. Förhandlingarna på EU-nivå har under lång tid varit vilande eftersom det finns en s.k. blockerande minoritet mot förslaget. Sverige ingår i denna minoritet.

I kommissionens arbetsprogram för 2021 – Ett livskraftigt EU i en känslig omvärld återfinns kommissionens förslag till direktiv om en jämnare könsfördelning i bolagsstyrelser bland kommissionens prioriteringar för 2021. Utskottet uttalade i ett yttrande till utrikesutskottet (2020/21:CU3y) att det vidhåller sin uppfattning från föregående år att förslaget till ett direktiv om en jämnare könsfördelning i bolagsstyrelser inte bör finnas med bland de prioriterade förslagen.

Riksdagens tillkännagivanden

Riksdagen beslutade, på utskottets förslag, våren 2017 dels ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för att det även fortsättningsvis ska vara en fråga för ett aktiebolags ägare att bestämma könsfördelningen i styrelsen, dels ett tillkännagivande om att regeringen inom EU bör verka för nationellt självbestämmande i fråga om könsfördelningen i svenska börsbolags styrelser (bet. 2016/17:CU6, rskr 2016/17:133).

När det gäller det första tillkännagivandet redovisade regeringen i propositionen Ett ändamålsenligt minoritetsskydd i aktiebolag och ekonomiska föreningar (prop. 2019/20:194 s. 50) följande:

Regeringen har inte vidtagit några åtgärder för att genom lagstiftning påverka könsfördelningen i bolagsstyrelser. I juni 2018 lades promemorian Jämn könsfördelning i bolagsstyrelser (Ds 2016:32) till handlingarna genom ett beslut i Regeringskansliet. Tillkännagivandet kan därmed anses slutbehandlat.

Utskottet kommenterade inte tillkännagivandet när utskottet behandlade propositionen och gav alltså inte uttryck för någon annan uppfattning än regeringen (bet. 2020/21:CU3, rskr. 2020/21:51).

Tidigare behandling

Utskottet behandlade ett likalydande motionsyrkande om att inte införa kvotering vid tillsättning av bolagsstyrelser våren 2020 i betänkande 2019/20:CU11. Utskottet vidhöll då sitt tidigare ställningstagande att en jämnare könsfördelning bör främjas med andra medel än lagstiftning. Utskottet uttalade vidare att motionsyrkandet får anses ligga i linje med utskottets tidigare ställningstaganden och riksdagens tillkännagivande. Utskottet avstyrkte motionsyrkandet. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottet behandlade ett motionsyrkande om att införa kvotering i bolagsstyrelser för att uppnå en jämnare könsfördelning våren 2019 i betänkande 2018/19:CU9. Motionsyrkandet avstyrktes med hänvisning till riksdagens tidigare tillkännagivande. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet framhålla att det inte har ändrat uppfattning i frågan om att en jämnare könsfördelning bör främjas med andra åtgärder än lagstiftning. Förslaget i motion 2020/21:2696 (MP) yrkande 19 om att införa lagstiftning om kvotering i bolagsstyrelser bör därför avslås.

Därefter konstaterar utskottet att regeringen har avslutat beredningen av ett förslag till lagstiftning inom området genom att promemorian Jämn könsfördelning i bolagsstyrelser (Ds 2016:32) har lagts till handlingarna. Något aktivt nationellt arbete i frågan pågår alltså inte inom Regeringskansliet. Detta är tillfredsställande.

Såsom redovisats ovan har riksdagen, på utskottets förslag, tillkännagett för regeringen att den inom EU bör verka för nationellt självbestämmande i fråga om könsfördelningen i svenska börsbolags styrelser. Utskottet utgår från att regeringen agerar i enlighet med detta när förhandlingarna av kommissionens förslag till direktiv om en jämnare könsfördelning i bolagsstyrelser återupptas under 2021.

Mot den bakgrunden måste det förutsättas att det arbete som regeringen redan bedriver ligger i linje med förslaget i motion 2020/21:1613 (SD)

yrkande 6 om att det inte ska införas krav på kvotering i bolagsstyrelser. Det finns därför inte anledning för riksdagen att åter ta ett initiativ i frågan. Motionsyrkandet bör avslås.

Företags rapportering om hållbarhet och mångfaldspolicy m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om minskade krav på mångfaldsredovisningar och användandet av anonyma anställningsförfaranden samt ett motionsyrkande om en översyn av reglerna om hållbarhetsrapportering. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete och tidigare ställningstagande.

Jämför reservation 5 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:1613 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen i den utsträckning det går ska ta initiativ till att ta bort de krav på mångfaldsredovisningar som i dag gäller för företag (yrkande 7). Vidare föreslås ett tillkännagivande om att regeringen inom EU bör verka för att mångfaldsredovisningar tas bort (yrkande 8). Motionärerna föreslår även tillkännagivanden om att regeringen bör ge ett uppdrag till lämplig myndighet att ta fram riktlinjer för hur företag kan arbeta med avpersonifierade ansökningar (yrkande 9) och att staten ska använda ett avpersonifierat anställningsförfarande (yrkande 10). Motionärerna anför att mångfaldsredovisningar innehåller högst privata uppgifter om anställda och styrelseledamöter, såsom människors kön, bakgrund och födelseland. Dessa krav på redovisningar av mångfald för att uppnå jämställdhet är enligt motionärerna kontraproduktiva.

I motion 2020/21:2091 av Johan Büser och Mattias Jonsson (båda S) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över regleringen om hållbarhetsredovisning. Motionärerna anför att det undantag som finns i dag som innebär att dotterföretag inte behöver ta fram en hållbarhetsrapport om det finns en hållbarhetsrapport för koncernen bör tas bort.

Bakgrund

I lagstiftningsärendet Företagens rapportering om hållbarhet och mångfaldspolicy (prop. 2015/16:193, bet. 2016/17:CU2, rskr. 2016/17:25) genomfördes ett EU-direktiv som antogs hösten 2014 (Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/95/EU om ändring av direktiv 2013/34/EU vad gäller vissa stora företags och koncerners tillhandahållande av icke-finansiell information och upplysningar om mångfaldspolicy). Genom lagändringarna infördes krav på

att alla företag av en viss storlek ska upprätta en hållbarhetsrapport med upplysningar om miljö, sociala förhållanden, personal, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korruption. Det infördes även krav på att bolagsstyrningsrapporten för stora företag av allmänt intresse ska innehålla en beskrivning av den mångfaldspolicy som tillämpas för företagets styrelse när det gäller exempelvis ålder, kön eller utbildnings- och yrkesbakgrund. Lagändringarna infördes i årsredovisningslagstiftningen.

Närmare om kravet på hållbarhetsrapportering

En hållbarhetsrapport ska innehålla de hållbarhetsupplysningar som behövs för förståelsen av företagets utveckling, ställning och resultat samt konsekvenserna av verksamheten, däribland upplysningar i frågor som rör miljö, sociala förhållanden, personal, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korruption. Vid genomförandet av EU-direktivets krav på hållbarhetsrapportering föreslog regeringen att rapporteringskravet skulle kopplas till de gränsvärden som definierar stora företag enligt redovisningsdirektivet (2013/34/EU). Det innebär att den svenska regleringen omfattar fler företag än vad direktivet kräver. De företag som omfattas av rapporteringskravet enligt den svenska regleringen uppfyller fler än ett av följande villkor: medelantalet anställda är för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren mer än 250, balansomslutningen är för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren mer än 175 miljoner kronor och nettoomsättningen är för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren mer än 350 miljoner kronor. Även stora företag som är moderföretag i en koncern ska upprätta en hållbarhetsrapport för koncernen. Detsamma gäller om moderföretaget är ett noterat företag, ett kreditinstitut, ett värdepappersbolag, ett försäkringsbolag eller ett finansiellt holdingföretag och koncernen uppfyller fler än ett av de ovannämnda villkoren.

Närmare om kravet på upplysningar om mångfaldspolicy

Bestämmelserna om krav på mångfaldsrapportering innebär att bolagsstyrningsrapporten för stora företag av allmänt intresse ska innehålla en beskrivning av den mångfaldspolicy som tillämpas för företagets styrelse när det gäller exempelvis ålder, kön eller utbildnings- och yrkesbakgrund. Rapporten ska också ange mångfaldspolicyns mål, hur den har genomförts under räkenskapsperioden och resultaten av genomförandet. Om någon mångfaldspolicy inte tillämpas ska rapporten innehålla en motivering till det. Kravet på upplysningar om mångfaldspolicy har till syfte att öka mångfalden i styrelserna. Kravet gäller noterade bolag som uppfyller mer än ett av följande villkor: medelantalet anställda har under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren varit mer än 250, balansomslutningen har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren varit mer än 175 miljoner kronor eller nettoomsättningen har för vart och ett av de två senaste räkenskapsåren varit mer än 350 miljoner kronor. I propositionen gjorde regeringen bedömningen

att de nya bestämmelserna skulle komma att omfatta omkring 50 företag i Sverige. Regeringen uttalade vidare att reformen, när den varit i kraft en tid, bör följas upp och utvärderas (prop. 2015/16:193 s. 44).

Pågående arbete inom EU

Europeiska kommissionen har påbörjat en översyn av EU-direktivet om hållbarhetsrapportering och mångfald. Som ett led i denna översyn genomförde kommissionen 2018 ett offentligt samråd i syfte att kontrollera om EU:s regelverk för företagens offentliga rapportering är ändamålsenliga och om reglerna fortfarande fyller sitt syfte.

Europeiska kommissionen har i sitt arbetsprogram för 2021 aviserat att den under 2021 kommer att presentera ett förslag till direktiv om hållbar bolagsstyrning. Initiativet syftar till att förbättra EU:s regelverk för bolagsstyrning vad gäller hantering av hållbarhetsfrågor i den egna verksamheten och i bolagets värdekedjor. Det nya direktivet ska komplettera bestämmelserna i direktivet om hållbarhetsrapportering och mångfald (2014/95/EU).

Riksdagens tillkännagivande

Riksdagen beslutade, på utskottets förslag, våren 2017 om ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med lagförslag som innebär minskade krav på hållbarhetsrapportering för företag (bet. 2017/18:CU7, rskr. 2017/18:123). Som skäl anförde utskottet följande:

Utskottet anser att hållbarhetsrapportering fyller en funktion för att öka tillgängligheten till information om företagens hållbarhetsarbete. Hållbarhetsfrågorna får därigenom en mer framträdande roll och konsumenterna och investerarna får mer information om företagen och deras utveckling. Utskottet anser dock inte att det finns skäl att i svensk lagstiftning föreskriva att fler företag ska omfattas av rapporteringskravet än vad EU-direktivet kräver. Den överreglering som har genomförts i svensk rätt leder till ökad regelbörda och ökade kostnader för företagen, vilket på sikt riskerar att försvaga den svenska konkurrenskraften. På förslag av utskottet har riksdagen ställt sig bakom ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med förslag som i fråga om kategoriindelning i årsredovisningslagen utgår från ambitionen att minska företagens regelbörda (bet. 2015/16:CU6). De lagändringar som nyligen antagits när det gäller vilka företag som ska omfattas av kravet på hållbarhetsrapportering går i motsatt riktning mot denna ambition och medför i stället en ökning av regelbördan. Utskottet anser därför att svensk lagstiftning bör ändras och anpassas till EU-direktivets krav.

Frågesvar

Justitie- och migrationsministern Morgan Johansson anförde i ett frågesvar den 9 december 2020 om avpersonifierade ansökningar (fr. 2020/21:746) följande:

Frågan tar avstamp i det krav på att lämna upplysningar om sin mångfalds-policy som sedan 2017 gäller för stora börsnoterade bolag. Bestämmelserna genomför ett EU-direktiv och innebär att bolagsstyrningsrapporten bl.a. ska innehålla en beskrivning av den mångfalds-policy som tillämpas för bolagets styrelse och av hur policyn har genomförts under räkenskapsåret. Ett bolag kan välja att inte tillämpa någon mångfalds-policy, men i sådana fall ska skälen för det anges.

Mikael Eskilandersson och hans partikamrater har motionerat i riksdagen för att det nämnda kravet på mångfaldsrapportering ska tas bort och för att det tas fram riktlinjer för hur företag kan arbeta med avpersonifierade ansökningar. Civilutskottet konstaterade så sent som i våras att EU-kommissionen har inlett en översyn av regelverket för bl.a. mångfaldsrapportering och ansåg att det pågående arbetet inte bör föregripas. Utskottet menade också att det inte finns anledning till något initiativ med anledning av motionsyrkandet om anonyma anställningsförfaranden. I riksdagen ställde sig samtliga partier utom Sverigedemokraterna bakom utskottets ställningstagande och avslag motionen.

För egen del har jag svårt att se att förslaget om avpersonifierade ansökningar är relevant för förtroendeuppdrag som styrelseledamot i t.ex. ett aktiebolag, bl.a. eftersom det är mycket ovanligt att sådana uppdrag tillsätts efter ett ansökningsförfarande. Förslaget utgör därför inte ett verkligt alternativ till mångfaldsrapporteringen. Avpersonifierade ansökningar kan dock vara ett alternativ i vanliga anställningsförfaranden och det står alla företag fritt att använda sig av sådana. Jag delar emellertid riksdagens bedömning och anser att det inte heller finns skäl för regeringen att ta något initiativ i frågan.

Tidigare behandling

Utskottet behandlade motsvarande motionsyrkanden om mångfalds-policy och avpersonifierade anställningsförfaranden våren 2019 i betänkande 2019/20:CU11. Utskottet konstaterade då att regeringen i lagstifningsärendet hade uttalat att reformen när den varit i kraft en tid bör följas upp och utvärderas. Utskottet hänvisade vidare till att det inom EU har påbörjats en översyn av regelverket för företags rapportering och att en sådan översyn inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida. Utskottet fann vidare att det inte fanns anledning för riksdagen att ta ett initiativ med anledning av förslagen om anonyma anställningsförfaranden. Samtliga motionsyrkanden avstyrktes. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller att den översyn som påbörjats inom EU av det direktiv som innebär krav på rapportering om hållbarhet och mångfalds-policy inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida. Vidare anser utskottet fortfarande inte att det finns skäl för riksdagen att ta ett initiativ med anledning av förslagen om anonyma anställningsförfaranden. Samtliga motionsyrkanden bör därför avslås.

Moderniserad bokföringslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en översyn av bokföringslagen. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Motionen

Cecilia Widegren (M) anför i motion 2020/21:3621 att dagens bokföringslag inte har moderniserats och anpassats till dagens digitala teknik. Motionären förslår ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till en ny modern bokföringslag som minskar byråkratin och underlättar kontroller (yrkande 1). Vidare föreslås ett tillkännagivande om en översyn och modernisering av reglerna för arkivering, uppföljning och kontroll (yrkande 2). Motionären anför bl.a. att det i dag är oklart vad som gäller för arkivering av papperskvitton. Slutligen förslås ett tillkännagivande om att svenska bestämmelser bör harmoniseras med andra europeiska länders lagstiftning (yrkande 3).

Gällande rätt

I bokföringslagen (1999:1078) finns bestämmelser om bokföringsskyldighet för vissa fysiska och juridiska personer. Lagen innehåller bestämmelser om bl.a. kretsen av bokföringsskyldiga, bokföringsskyldighetens innebörd, löpande bokföring och verifikationer och arkivering av räkenskapsinformation. När det gäller arkivering får räkenskapsinformation enligt bokföringslagen föras över från ett material (t.ex. papper) till ett annat (t.ex. ett maskinläsbart medium). Det är alltså möjligt att genom fotografering eller skanning överföra räkenskapsinformationen som tagits emot i pappersform till elektronisk form. Den mottagna handlingen (pappersdokumentet) får dock förstöras först fr.om. det fjärde året efter utgången av det kalenderår då räkenskapsåret avslutades (7 kap. 6 §).

Pågående arbete

Regeringen beslutade den 30 april 2020 att tillsätta en särskild utredare som bl.a. ska överväga och föreslå vissa åtgärder som förenklar och moderniserar bokföringslagen (Enklare regler för mikroföretagande och en modernare bokföringslag, dir. 2020:48).

I kommittédirektiven anför regeringen att sedan bokföringslagen trädde i kraft 2000 har den tekniska utvecklingen gått framåt. Det finns i dag t.ex. nya möjligheter att lagra och få åtkomst till räkenskapsinformation elektroniskt. Det finns därför anledning att utreda om bokföringsreglerna behöver förändras för att anpassas till dagens förhållanden och den teknikutveckling som har skett. Utredaren ska bl.a.

- föreslå de förändringar av reglerna om arkivering av räkenskapsinformation som bedöms behövliga
- föreslå de lättnader som bedöms behövliga i kravet på att det ursprungliga materialet för räkenskapsinformation ska bevaras
- undersöka och redogöra för hur motsvarande regler är utformade i andra länder.

Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2021 (dir. 2020:97).

Tidigare behandling

Utskottet behandlade motsvarande motionsyrkanden i betänkande 2019/20:CU11. Utskottet konstaterade då att regeringen hade uppmärksammat på behovet av en översyn av bokföringslagen och att frågan var föremål för övervägande inom Regeringskansliet. Mot denna bakgrund avstyrkte utskottet motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Såsom redovisats ovan har regeringen tillsatt en särskild utredare som ska överväga och föreslå vissa åtgärder som förenklar och moderniserar bokföringslagen. Utskottet konstaterar att det i uppdraget ingår att utreda de frågeställningar som framställs i motionen. Det pågående arbetet bör inte föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida och motionsyrkandena bör därför avslås.

Kooperativt företagande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en översyn av regleringen för ekonomiska föreningar. Utskottet hänvisar bl.a. till gällande rätt. Jämför reservation 6 (C).

Motionen

I kommittémotion 2020/21:2926 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 35 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör stärka förutsättningarna för kooperativt företagande genom moderniserad lagstiftning samt genom tillgång till råd och stöd. Motionären anför att kooperativa företagsformer saknar en del av de förutsättningar som andra företagsformer har tillgång till, t.ex. behöver nystartade kooperativa företag tillgång till investeringskapital. Lagen om ekonomiska föreningar bör därför ses över.

Bakgrund

Utmärkande för en ekonomisk förening är att den genom ekonomisk verksamhet ska främja sina medlemmars ekonomiska intressen och att medlemmarna ska delta i verksamheten som t.ex. konsumenter, leverantörer eller genom egen arbetsinsats. Den kooperativa karaktären understryks också genom att medlemskapet i princip ska vara öppet och att varje medlem som huvudregel har en röst vid föreningsstämman. Den ekonomiska föreningen brukar beskrivas som en personassociation, i motsats till aktiebolagsformen, som betraktas som en kapitalassociation. Den ekonomiska föreningen är tillsammans med aktiebolaget de huvudsakliga associationsformer som svensk lagstiftning erbjuder för att bedriva verksamhet utan personligt ansvar för associationens delägare.

Den 1 juli 2018 trädde en ny lag om ekonomiska föreningar i kraft (prop. 2017/18:185, bet. 2017/18:CU25, rskr. 2017/18:306). Syftet med den nya föreningslagen är att den ska vara mer överskådlig och lättare att tillämpa för både små och stora ekonomiska föreningar och av föreningar med olika slags verksamhet. Det ansågs vara angeläget att förenkla regler som medförde onödig administration eller kostnader eller som i övrigt var svårtillämpade. I lagstiftningsärendet gjorde regeringen bl.a. bedömningen att den nya lagen skulle bidra till att stärka de kooperativa företagens konkurrenskraft.

Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2019 (prop. 2017/18:253 bet. 2017/18:CU38, rskr. 2017/18:382) infördes bestämmelser om återbetalning av medlemsinsatser i arbetskooperativ som innebär att arbetskooperativa föreningar kan betala tillbaka en medlemsinsats med ett högre belopp än insatsens nominella värde. Därmed kan en medlem få del av den värdeökning som skett i föreningen när han eller hon lämnar föreningen. Regleringen omfattar alla ekonomiska föreningar som kännetecknas av att medlemmarna är anställda av föreningen eller på något liknande sätt deltar med egen arbetsinsats i föreningens verksamhet. Det kan t.ex. handla om personalkooperativ, sociala arbetskooperativ och konsultbyråer. I lagstiftningsärendet anförde regeringen att när möjligheten att återbetala medlemsinsatser vidgas ökar handlingsfriheten för de arbetskooperativa föreningarna och deras medlemmar. Föreningarna får ytterligare en valmöjlighet när det gäller användningen av föreningens kapital. Incitamentet att låta upparbetat kapital stanna kvar i föreningen ökar, vilket stärker föreningarnas ekonomiska ställning och öppnar för ökade investeringar (s. 31).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att den nya lagen om ekonomiska föreningar, som trädde i kraft 2018, är mer överskådlig och lättare att tillämpa för både små och stora ekonomiska föreningar och av föreningar med olika slags verksamhet än den tidigare lagen. Bland annat har man förenklat regler som tidigare medförde onödig administration eller kostnader eller som i övrigt var svårtillämpade. I lagstiftningsärendet gjorde regeringen bedömningen att den nya lagen skulle

bidra till att stärka de kooperativa företagens konkurrenskraft. Utskottet anser inte att det finns skäl att nu ifrågasätta den bedömningen.

Till detta kommer den nya regleringen om återbetalning av medlemsinsatser i arbetskooperativ. Regleringen, som trädde i kraft 2019, har inneburit ett ökat incitament för dessa kooperativa föreningar att låta upparbetat kapital stanna kvar i föreningen. Detta har stärkt föreningarnas ekonomiska ställning och öppnat för ökade investeringar.

Mot bakgrund av de lagändringar som relativt nyligen införts på området ser utskottet inte skäl för riksdagen att nu ta något initiativ för att ytterligare stärka förutsättningarna för kooperativt företagande. Motionsyrkandet bör avslås.

Översyn av vissa bolagsrättsliga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en översyn av företrädaransvaret i aktiebolagslagen och skatteförfarandelagen samt ett motionsyrkande om en översyn av den bolagsrättsliga lagstiftningen inför kommande kriser. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete och tidigare ställningstagande.

Jämför reservation 7 (M, KD) och 8 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3100 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över företrädaransvaret i aktiebolagslagen och skatteförfarandelagen. Motionärerna anför att bestämmelserna i dessa lagar om ett personligt betalningsansvar får till följd att många bolagsföreträdare väljer att försätta företaget i konkurs, trots att det kan finnas förutsättningar för att driva rörelsen vidare på grund av att likviditetsproblemen är tillfälliga.

I kommittémotion 2020/21:1613 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 15 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över gällande bolagsrättslig lagstiftning i förbättrande och förebyggande syfte inför kommande kriser. Motionärerna anför att den pågående pandemin har gjort det tydligt att det finns ett behov av göra en sådan översyn. Motionärerna hänvisar bl.a. till de åtgärder som regeringen vidtagit för att underlätta för bolags- och föreningsstämmor samt riksdagens tillkännagivande om att göra en översyn med tillfällig inriktning av de tidsfrister i aktiebolagslagen som gäller för personligt betalningsansvar. Motionärerna menar dock att en större översyn bör göras som innefattar en krisberedskap och förbättringar för företag inför framtida kriser.

Bakgrund

Till följd av den pågående pandemin har regeringen och riksdagen vidtagit en rad åtgärder för att mildra de ekonomiska konsekvenserna för små och stora företag. Det rör sig om finansiellt stöd i olika former, bl.a. omsättningsstöd till enskilda näringsidkare, omställningsstöd till företag baserat på omsättnings-tapp, korttidspermittering för minskade lönekostnader, anstånd med skattebetalningar, statlig lånegaranti till små och medelstora företag, tillfälligt sänkta arbetsgivaravgifter och egenavgifter och tillfällig rabatt för fasta hyreskostnader i utsatta branscher.

När det gäller lagstiftningsåtgärder på bolagsrättens område har det bl.a. införts tillfälliga regler som ska underlätta genomförandet av bolags- och föreningsstämmor. Den 15 april 2020 trädde lagen (2020:198) om tillfälliga undantag för att underlätta genomförandet av bolags- och föreningsstämmor i kraft. Lagen syftar till att underlätta genomförandet av stämmor på ett sådant sätt att risken för spridning av det virus som orsakar sjukdomen covid-19 minimeras. Lagen innebar inledningsvis att företag fick en ökad möjlighet att använda sig av bl.a. insamling av fullmakter och poströstning vid stämmor. Efter ytterligare lagändringar, som trädde i kraft den 18 maj 2020, är det också möjligt för aktiebolag och ekonomiska föreningar att genomföra bolags- respektive föreningsstämmor helt utan fysiskt deltagande. Bestämmelserna innebär att en stämma kan hållas antingen genom elektronisk uppkoppling i kombination med poströstning eller genom att aktieägarna eller medlemmarna deltar i stämman enbart genom poströstning. Om stämman hålls med enbart poströstning, ska aktieägare och medlemmar kunna ta tillvara även sina övriga rättigheter per post. Lagen är tidsbegränsad och gäller nu till utgången av 2021 (prop. 2020/21:41, bet. 2020/21:CU5, rskr. 2020/21:98).

Gällande rätt

I aktiebolagslagen finns bestämmelser om personligt betalningsansvar för bolagets företrädare (25 kap. 18 §). Om styrelsen försummar någon av de åtgärder som enligt lagen ska vidtas vid kapitalbrist – dvs. upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning, sammankalla en första kontrollstämma, eller ansöka hos tingsrätten om att bolaget ska gå i likvidation – ansvarar styrelseledamöterna solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget efter det att styrelsen senast skulle ha vidtagit den åtgärd som den inte har vidtagit. Därefter löper ansvaret så länge som underlåtenheten består. Det personliga betalningsansvaret gäller endast den som har varit försumlig. Bevisbördan ligger hos den mot vilken det personliga betalningsansvaret görs gällande. För att undgå ansvar måste han eller hon alltså visa att det inte varit fråga om försummelse. Regleringen om personligt betalningsansvar för styrelseledamöter har till syfte att tvinga bolagsledningen att bevaka förändringar i bolagets eget kapital och ingripa när kapitalbristen blir kritisk genom att antingen vidta åtgärder som läker bristen inom föreskriven tid eller låta bolaget träda i likvidation. Reglerna utgör ett viktigt

påtryckningsmedel för att få styrelsen att följa det handlingsmönster som lagen föreskriver för underkapitaliserade bolag (prop. 2000/01:150 s. 43). Därigenom sätts en gräns för hur långt en förlustbringande verksamhet får drivas innan åtgärder måste vidtas. Det personliga betalningsansvaret upphör om inte en talan om sådant ansvar väcks inom tre år från uppkomsten av den förpliktelse som ansvaret avser eller inom ett år från det att förpliktelsen senast skulle ha fullgjorts (25 kap. 20 a §).

Bestämmelser om ett skatterättsligt företrädaransvar för en juridisk persons skatte- och avgiftsskulder finns i 59 kap. 12–21 §§ skatteförfarandelagen (2011:1244). Dessa bestämmelser innebär i huvudsak att om en företrädare för en juridisk person uppsåtligen eller av grov oaktsamhet inte har betalat skatt eller avgift, är företrädaren tillsammans med den juridiska personen skyldig att betala skatten eller avgiften. Betalningsskyldigheten är knuten till den tidpunkt då skatten eller avgiften ursprungligen skulle ha betalats. Om det finns särskilda skäl, får företrädaren helt eller delvis befrias från betalningsskyldigheten. En företrädare som har betalat skatt eller avgift på grund av företrädaransvar har vidare rätt att kräva den juridiska personen på beloppet.

Pågående arbete

Regeringen beslutade den 31 oktober 2019 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över vissa frågor som gäller det skatterättsliga företrädaransvaret (dir. 2019:74). Den 2 november 2020 presenterade utredningen sitt betänkande Det skatterättsliga företrädaransvaret – en översyn (SOU 2020:60). En central uppgift för utredningen har varit att säkerställa att företag som på sikt kan antas ha överlevnadsmöjligheter inte avvecklas i onödan på grund av risken att företrädaren annars blir betalningsskyldig. Samtidigt har utredningen strävat efter att bevara reglernas preventiva effekt och att systemet inte underlättar för företag som är på obestånd att fortsätta verksamheten med risk för att skatteskulderna ökar kraftigt. I korthet föreslår utredningen följande:

- att de subjektiva rekvisiten ska kompletteras med en föreskrift om vad som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om företrädaren varit grovt oaktsam
- att den nuvarande regeln om befrielse från betalningsskyldighet får en ny utformning med ett delvis utökat tillämpningsområde
- att en företrädare efter ansökan ska, om inte särskilda skäl talar emot det, beviljas ett rådrum på två månader då företrädaren inte riskerar personligt betalningsansvar.

Betänkandet har remitterats och svarstiden går ut den 26 mars 2021.

Riksdagens tillkännagivande

Riksdagen riktade den 14 maj 2020 ett tillkännagivande till regeringen om att den snarast möjligt bör ta initiativ till en översyn med tillfällig inriktning av de tidsfrister i aktiebolagslagen (2005:551) som gäller för personligt betalningsansvar för bolagsföreträdare samt skyndsamt återkomma till riksdagen i frågan (bet. 2019/20:CU28, rskr. 2019/20:264). Syftet angavs vara att motverka att bolagsföreträdare vidtar åtgärder för likvidation eller konkurs av ett bolag i ett alltför tidigt skede i den rådande extraordinära situation som spridningen av det virus som orsakar sjukdomen covid-19 innebär.

Regeringen redovisade de åtgärder som vidtagits för att efterkomma riksdagens tillkännagivande i proposition 2020/21:34 Revision av det enhetliga elektroniska rapporteringsformatet (s. 18 f).

I propositionen redovisade regeringen att Justitiedepartementet som ett led i översynen hade hållit två digitala remissmöten med berörda myndigheter och organisationer. Regeringen konstaterade att kravet på ett aktiekapital och det handlingsmönster som föreskrivs i aktiebolagslagen för underkapitaliserade bolag fyller viktiga funktioner, inte minst som skydd för borgenärerna. Även en tillfällig förlängning av de frister som gäller för styrelsens åtgärder vid kapitalbrist skulle riskera att drabba borgenärerna och medföra missbruk av bolagsformen. Enligt regeringen borde tidsfristerna därför tillfälligt förlängas endast om det finns starka skäl för det. Regeringen bedömde att det för närvarande inte fanns tillräckliga skäl att förlänga någon av tidsfristerna i aktiebolagslagen.

När det gäller åttamånadersfristen, dvs. fristen för att hålla en andra kontrollstämma, redovisade regeringen att den bild som framkommit vid det uppföljande remissmötet var att företagen inte hade upprättat kontrollbalansräkning och hållit en första kontrollstämma i större utsträckning än normalt. Den bilden hade styrkts av uppgifter från Bolagsverket. Regeringen ansåg därför att det kunde ifrågasättas om en förlängning av åttamånadersfristen skulle vara ett verkningsfullt sätt att hjälpa företag att undvika likvidation och att minska risken för att styrelseledamöter drar på sig personligt betalningsansvar. Även det förhållandet att kunskapen om det personliga betalningsansvaret synes vara låg hos företagen generellt gjorde enligt regeringen att det kunde ifrågasättas om en förlängning av åttamånadersfristen skulle ha någon tydlig effekt när det gäller att hindra att i grunden livskraftiga företag sätts i likvidation alltför tidigt. Regeringen avsåg dock att följa utvecklingen noggrant och vid behov återkomma till riksdagen med förslag. Med den översyn och bedömning som redovisades i propositionen ansåg regeringen att riksdagens tillkännagivande var slutbehandlat.

Utskottet hade inte några invändningar mot regeringens bedömning. Mot denna bakgrund, och eftersom regeringen avsåg att noggrant följa utvecklingen och vid behov återkomma till riksdagen med förslag, avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om ett nytt tillkännagivande till regeringen. Riksdagen följde utskottets förslag (bet. 2020/21:CU4, rskr. 2020/21:97).

Frågesvar

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson anförde i ett frågesvar den 9 december 2020 om krisplanering och bolagsrätt (fr. 2020/21:744) att regeringen på kort tid har vidtagit ett stort antal åtgärder för att motverka spridningen av det virus som orsakar sjukdomen covid-19 och för att mildra smittspridningens ekonomiska konsekvenser. Han anförde även att det nu pågår flera utvärderingar av bl.a. Regeringskansliets arbete under pandemin. Statsrådet pekade vidare på att arbetet med den tidsbegränsade lagen om tillfälliga undantag för att underlätta genomförandet av bolags- och föreningsstämmor visar att det finns en god beredskap för att författningsvägen snabbt hantera frågor som kan uppstå i kristid.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det nyligen har gjorts en översyn av det skatterättsliga företrädaransvaret och att betänkandet har remitterats (SOU 2020:60). Det pågår därmed ett arbete som ligger i linje med den del av yrkandet i motion 2020/21:3100 (M) yrkande 5 som gäller företrädaransvaret i skatteförfarandelagen. I den delen är yrkandet alltså redan tillgodosett och bör därför avslås. Utskottet är inte heller berett att ställa sig bakom förslaget i samma motionsyrkande om en översyn av företrädaransvaret i aktiebolagslagen. Detsamma gäller förslaget i motion 2020/21:1613 (SD) yrkande 15 om en översyn av bolagsrätten inför kommande kriser. Utskottet kan konstatera att riksdagen nyligen har avslagit ett yrkande om ett nytt tillkännagivande om att regeringen snarast möjligt bör ta initiativ till en översyn med tillfällig inriktning av de tidsfrister i aktiebolagslagen som gäller för personligt betalningsansvar för bolagsföreträdare samt skyndsamt återkomma till riksdagen i frågan. Vidare anser utskottet att lagstiftningsärendena om tillfälliga undantag för att underlätta genomförandet av bolags- och föreningsstämmor visar att det finns en god beredskap hos regeringen och inom Regeringskansliet för att författningsvägen snabbt hantera frågor inom bolagsrätten som kan uppstå i kristid. Med hänsyn till detta avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Reservationer

1. Bolagsmålvakter, punkt 2 (S, V, MP)

av Johan Löfstrand (S), Elin Lundgren (S), Leif Nysmed (S), Sanne Lennström (S), Joakim Järrebring (S), Emma Hult (MP) och Jon Thorbjörnson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1303 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M),

2020/21:1613 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 11–13 och

2020/21:3100 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 7.

Ställningstagande

Vi anser, i likhet med majoriteten, att det är angeläget att motverka förekomsten av bolagsmålvakter. Vi menar också att det är viktigt med ett förebyggande arbete för att bekämpa ekonomisk brottslighet i aktiebolag. Vi konstaterar att Ekobrottsmyndigheten, Kronofogdemyndigheten och Bolagsverket arbetar aktivt med åtgärder och nya metoder för att förhindra användningen av bolagsmålvakter och att detta arbete även har gett ett gott resultat. Vi vill också peka på att regeringen inom ramen för sitt nationella brottsförebyggande program Tillsammans mot brott har gett ett antal myndigheter i uppdrag att utveckla det förebyggande arbetet för att motverka ekonomisk brottslighet. Ansvarigt statsråd har även i ett frågesvar uppgett att han följer frågan och är beredd att vidta de åtgärder som krävs för att försvåra användningen av företag som verktyg för brott. Vi ser mot denna bakgrund inte att det finns skäl för något tillkännagivande till regeringen. Motionsyrkandena bör därför avslås.

2. Kapitalkravet och tvångslikvidation, punkt 3 (M, KD)

av Larry Söder (KD), Carl-Oskar Bohlin (M), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Lars Beckman (M) och David Josefsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänner detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3100 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 3 och avslår motion

2020/21:1613 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Hösten 2019 fattade riksdagen beslut om att sänka kapitalkravet för privata aktiebolag från 50 000 kronor till 25 000 kronor. I samband med detta lagstiftningsärende påtalade vi behovet av att göra en översyn av aktiebolagslagens bestämmelser om kapitalbrist, tvångslikvidation och personligt betalningsansvar.

Enligt aktiebolagslagen ska styrelsen upprätta en kontrollbalansräkning när det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Kan inte kapitalbristen läkas ska frågan om likvidation och därefter tvångslikvidation aktualiseras. Vidtas inte föreskrivna åtgärder i någon del ansvarar styrelsens ledamöter solidariskt för ytterligare tillkommande skulder. Redan när kravet på lägsta tillåtna aktiekapital sänktes från 100 000 kronor till 50 000 kronor 2010 aktualiserades behovet av en översyn av tvångslikvidationsreglerna. Vi menar att oavsett om kapitalbrist uppstår vid 25 000 kronor eller vid 12 500 kronor är det nu uppenbart att reglerna inte kan anses vara ändamålsenligt utformade. Flera statliga utredningar har också beskrivit denna problematik och bl.a. pekat på att konkursinstitutet och straffen för brott mot borgenärer är tillräckliga för att hindra att bolag drivs vidare vid obestånd. Regeringen har också uttalat att det finns anledning att överväga behovet av att se över de nu berörda reglerna. Regeringen har ännu inte inlett något sådant arbete. Enligt vår mening är det ett arbete som bör prioriteras av regeringen.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

3. Kapitalkravet och tvångslikvidation, punkt 3 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:1613 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt avslår motion

2020/21:3100 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att den nyligen införda sänkningen av kapitalkravet i grunden är bra för att fler ska kunna bilda aktiebolag, men vi anser att det krävs fler åtgärder om det ska bli en lyckad reform. Det vore t.ex. rimligt att aktiekapitalet höjs efter en viss tid eller vid en viss omsättning, som en utökad buffert mot tvångslikvidation och för att begränsa behovet av personlig borgen. Vi ser därför ett stort behov av ytterligare utredning och av fler och mer djupgående förändringar av regelverket än bara en sänkning av aktiekapitalet.

Ett system med en nivå för startkapital och en högre nivå för aktiekapital och likvidation förekommer i många länder och borde enligt oss kunna tjäna som inspiration och utgöra utgångspunkten för en utredning. Vi anser att en utredning bör fokusera på följande tre områden. För det första bör det utredas vad som är en optimal nivå för startkapital för aktiebolag med hänsyn till bestämmelserna om tvångslikvidation. För det andra bör det utredas vad som är den optimala nivån för ett aktiekapital som höjs efter en viss tid. För det tredje bör det undersökas vid vilken tidpunkt som det förhöjda aktiekapitalet bör börja gälla med hänsyn till ett företags utveckling från affärsidé, investering och uppstart till tillväxt och mognad.

Regeringen bör snarast utreda dessa frågor och återkomma till riksdagen med förslag till ändrad lagstiftning. Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

4. Krav på sammansättning i bolagsstyrelser, punkt 4 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:1613 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 6 och avslår motion

2020/21:2696 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 19.

Ställningstagande

Tillsättande av ledamöter i aktiebolagsstyrelser har stor betydelse för vårt samhälle. De som styr och leder företagen i Sverige har direkt påverkan på den del av samhället som utgörs av näringslivet. Företagens beslut får också en påverkan på samhället i stort. Det är därför av stor betydelse hur aktiebolagens styrelser tillsätts. Vi anser att kompetens alltid ska vara vägledande vid

rekrytering till bolagsstyrelser. Med kompetens menar vi bl.a. affärsmässig branschkompetens, samhällsekonomisk kompetens och kulturhistorisk förståelse. Aktieägarna måste vidare ha en möjlighet att hävda sina intressen vid tillsättandet av en styrelse i ett aktiebolag. Detta måste vara möjligt utan onödiga påtvingade regler från staten. Företagets frihet att välja de styrande ska enligt vår mening inte begränsas av onödig kvotering, oavsett om det handlar om könstillhörighet eller födelseland. Den kompetens som efterfrågas och värderas i ett visst bolag är en fråga för aktieägarna att ta ställning till när en styrelse ska tillsättas. Vi menar därför att regeringen ska säkerställa att företag inte tvingas kvotera sina styrelser eller anställda. Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

5. Företags rapportering om hållbarhet och mångfaldspolicy m.m., punkt 5 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:1613 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 7–10 och avslår motion

2020/21:2091 av Johan Büser och Mattias Jonsson (båda S).

Ställningstagande

Alla stora aktiebolag ska i dag göra mångfaldsredovisningar där de kartlägger högst privata uppgifter om bolagets anställda och styrelseledamöter. Det handlar bl.a. om att kartlägga människors kön, bakgrund och födelseland. Vi anser att företag ska ha en rätt att avstå från att kartlägga sådana privata och ibland kränkande uppgifter om sina anställda och i stället få koncentrera sig på det som är viktigt för företaget. Det viktiga för ett företag är att ha kompetenta arbetskamrater som kompletterar varandra på ett utvecklande sätt, oavsett kön, ursprung eller födelseland. Ett jämställt samhälle erhålls först när människor behandlas lika och där ovidkommande privata saker inte beaktas vid t.ex. anställningar och rekryteringar. De krav på redovisningar av s.k. mångfald som har införts är enligt vår mening kontraproduktiva för att uppnå fullständig jämställdhet. Vi menar att det inte finns anledning att avvakta den översyn som inletts inom EU utan regeringen bör ta initiativ till att följa upp och utvärdera den reform som innebar att det infördes krav på

mångfaldsredovisning. Regeringen bör också inom EU verka för att kravet på mångfaldsredovisningar tas bort.

Vi menar också att det vore önskvärt att företag använder sig av avpersonifierade ansökningar vid rekrytering av medarbetare där ovidkommande uppgifter sorterats bort. Avpersonifierade ansökningar är också ett mycket effektivt sätt att få bort risker för jäv och annan otillbörlig påverkan. Vi anser att staten och andra offentliga arbetsgivare bör ta fram riktlinjer för hur avpersonifierade anställningsförfaranden kan fungera. Vidare menar vi att staten bör använda sig av avpersonifierade ansökningar vid all rekrytering. Regeringen bör verka för att dessa ändringar genomförs. Det som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

6. Kooperativt företagande, punkt 7 (C)

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:2926 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 35.

Ställningstagande

Den kooperativa företagsformen omfattar i dag de flesta branscher och finns både i glesbygd och i stad. De är konkurrenskraftiga föreningar som inte sällan drivs av människor som inte annars startar företag, men som är villiga att göra det tillsammans med andra. Inom svensk Kooperation finns både stora och små företag. Det finns dels konsumentkooperationer som OK, dels producentkooperationer som t.ex. Lantmännen och samägda Södra Skogsägarna som är väldigt framgångsrika. De 100 största medlemsägda och ömsesidigt ägda bolagen i Sverige omsätter tillsammans 400 miljarder kronor per år och har över 100 000 anställda. Detta ger en bild av hur stor och viktig Kooperationen är, men trots detta har Kooperationen inte alltid varit ett lika naturligt val av associationsform som vissa andra. När hållbarhet och delningsekonomi nu gör ett allt starkare avtryck i samhället gäller det att fortsatt tydliggöra Kooperationens kraft så att fler förstår fördelarna med att äga tillsammans. Jag menar att näringspolitiken i större utsträckning behöver främja värderingsstyrda företag som kombinerar återinvestering och långsiktighet. Även om villkor och regler för företag bör vara generella, menar jag att den kooperativa företagsformen saknar en del av de förutsättningar som övriga bolagsformer har. Kooperativa företag i Sverige, inte minst nystartade, behöver bl.a. få bättre tillgång till investeringskapital. Jag menar att de ändringar i regleringen som

infördes 2018 inte är tillräckliga för att stärka den kooperativa företagsformen. En översyn av lagstiftningen för ekonomiska föreningar behöver därför göras. Det får bli en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ och återkomma till riksdagen. Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

7. Översyn av vissa bolagsrättsliga frågor, punkt 8 (M, KD)

av Larry Söder (KD), Carl-Oskar Bohlin (M), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Lars Beckman (M) och David Josefsson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3100 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 5 och
bifaller delvis motion

2020/21:1613 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 15.

Ställningstagande

Till följd av den pågående pandemin och dess ekonomiska efterverkningar har flera företagargrupper pekats på problematiken kring företrädaransvaret som innebär att en styrelseledamot eller näringsidkare kan bli personligt betalningsansvarig för skulder som företaget drabbas av vid likviditetsproblem enligt 25 kap. aktiebolagslagen eller enligt 59 kap. skatteförfarandelagen. Till skillnad från majoriteten ser vi en påtaglig risk att företrädare, för att undvika att bli personligt betalningsansvarig för bolagets skulder, väljer att försätta bolaget i konkurs. Detta trots att det kan finnas förutsättningar att driva rörelsen vidare, särskilt om likviditetsproblemen kan antas vara kortvariga. Att välja konkurs skapar kortsiktig trygghet för de berörda styrelseledamöterna och näringsidkarna, men innebär samtidigt att i grunden livskraftiga företag läggs ner, vilket får negativa konsekvenser för såväl anställda, aktieägare och borgenärer som samhället i stort. Vi välkomnar att det gjorts en översyn av företrädaransvaret i skatteförfarandelagen och anser att regeringen bör prioritera beredningen av förslagen i betänkandet. Men vi anser också att regeringen bör ta initiativ till att se över bestämmelserna om företrädaransvar i aktiebolagslagen för att säkerställa att färre företag försätts i konkurs på grund av kortvariga likviditetsproblem. Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

8. Översyn av vissa bolagsrättsliga frågor, punkt 8 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:1613 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 15 och bifaller delvis motion

2020/21:3100 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

Under den pågående pandemin har olika sorters problem när det gäller företagare, företagande och vissa bolagsrättsliga frågor uppmärksammats som nu behöver få en lösning. Vi menar att det inom det bolagsrättsliga området behöver finnas en planering för krisberedskap och för möjliga förbättringar i händelse av en samhällskris. På så sätt kan vi förebygga eventuella problem och förbättra möjligheterna för företag inför kommande kriser.

Under året har riksdagen beslutat om en rad olika åtgärder för att underlätta för företag. Ett exempel är lagstiftningsärendet om fler åtgärder för att underlätta bolags- och föreningsstämmor (bet. 2019/20:CU29). Vi ser positivt på dessa lagändringar, men vi menar att det finns ett behov av att undersöka möjligheten att förlänga tidsfristen för att hålla bolags- och föreningsstämmor. Det är något vi framförde i en följdmotion i lagstiftningsärendet, men yrkandet avlogs. En sådan ordning finns när det gäller Europabolag på EU-nivå och vi anser att samma möjlighet bör införas för svenska företag.

Ett annat ärende som aktualiserades under våren var frågan om personligt betalningsansvar i aktiebolag (bet. 2019/20:CU28). På utskottets förslag beslutade riksdagen om ett tillkännagivande till regeringen, om att göra en översyn med tillfällig inriktning av de tidsfrister i aktiebolagslagen som gäller för personligt betalningsansvar vid kapitalbrist. Vi ställde oss bakom tillkännagivandet och ansåg att det var angeläget att frågan utreddes. Den översyn som har gjorts av regeringen och som redovisats i lagstiftningsärendet Revision av det enhetliga elektroniska rapporteringsformatet (prop. 2020/21:34) är enligt vår mening inte tillräcklig. I ärendet ställde vi oss också bakom en reservation som innebär att regeringen bör genomföra en gedigen översyn innan tillkännagivandet kan anses slutbehandlat (bet. 2020/21:CU:4, rskr. 2020/21:97).

Vi menar sammanfattningsvis att det finns anledning att inför kommande samhällskriser se över gällande lagstiftning inom bolagsrätten i syfte att

undandröja fler eventuella hinder för bolag och företagare och för att stärka det svenska näringslivets livskraftighet. Det får bli en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ till en sådan översyn och återkomma till riksdagen. Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:409 av Niels Paarup-Petersen (C):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över aktiebolagslagens bestämmelser och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1293 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett återinförande av revisorsplikten och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1303 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lagstiftning för att stoppa målvakter och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1613 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i enlighet med motionen utreda ett optimalt krav för kapital i aktiebolag med avseende på likvidation och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hur ökande krav på aktiekapital över tid, med avseende på likvidation, ska fungera i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inga företag ska tvingas kvotera sina styrelser eller sina anställda och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att så långt det är möjligt ta bort den mångfaldsredovisning som påtvingas företag och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom EU verka för att mångfaldsredovisning för företag ska tas bort och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra åt lämplig myndighet att ta fram riktlinjer för hur företag kan arbeta med avpersonifierade ansökningar och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska använda ett avpersonifierat anställningsförfarande och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nolltolerans mot bolagsmålvakter och tillkännager detta för regeringen.

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp metodiken som används för motverkande av bolagsmålvakter och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för förändrad lagstiftning för motverkande av bolagsmålvakter och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över gällande lagrum för bolagsrätt, i förebyggande och förbättrande syfte, inför kommande kriser och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2091 av Johan Büser och Mattias Jonsson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att se över hållbarhetsredovisningslagen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2696 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvotering av bolagsstyrelser och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2926 av Rickard Nordin m.fl. (C):

35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka förutsättningarna för kooperativt företagande genom moderniserad lagstiftning och tillgång till råd och stöd och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3100 av Josefin Malmqvist m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anpassa aktiebolagslagens regler om kapitalbrist och tvångslikvidation av företag med hänsyn till de lägre kraven på kapital för att bilda aktiebolag och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att harmonisera reglerna kring företrädaransvar i aktiebolagslagen respektive skatteförfarandelagen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera lagstiftningen så att Bolagsverket ges utökade möjligheter att redan vid registrering neka misstänkta bolagsmålvakter eller bolagsmålvaktsupplägg och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3621 av Cecilia Widegren (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om angelägenheten i att omgående se över bokföringslagen och återkomma med en ny, modern bokföringslag som är anpassad efter tidens möjligheter för att underlätta både byråkrati och kontroll samt revisionsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över och modernisera arkivering, uppföljning och kontroll och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla och underlätta för företag m.fl. så att Sverige inte halkar efter utan att det förenklas för att harmoniseras med andra länder i Europa och tillkännager detta för regeringen.